

INHOUD

	Voorplaat.....	57
Diverse bronnen	Hoe, wat en waar?.....	57
Secretariaat	Nieuwe Voelspriet.....	57
Bestuur	NMV minisymposium "Landslakken".....	58
Peursen, A. van	NMV-excursie 01 november 2008.....	58
Bank, R.	In memoriam.Henk J. Hopman (1936-2008).....	59-60
Schultz, W. & T. Nicola	Kunst in Miramar Zeemuseum.....	60
Kronenberg, G.C.	NMV Symposium en beurs 2008.....	61
Secretariaat	Nieuw op de NMV-website.....	61
Boer T.W. de.	Schelpenmuseum "PAAL 14"te Schiermonnikoog.....	62
Secretariaat	Nieuwsbrieven fossielenatlas nu op internet.....	62
Diverse bronnen	Excursies - 2008.....	63
Diverse bronnen	Malacologische agenda - 2008.....	63
Ykema, T.	Helgoland een algemeen overzicht	64-66
Mienis, H.K.	Een bevestiging van het voorkomen van <i>Nanostrea exigua</i> Harry, 1985.....	67
.....	.....	.....
Leeuwen, S. van	Expositie schelpenlitho's van Lies Verdenius in Den Helder.....	67
Kouwenhoven, M.	Weekdieren en gedichten.....	68-69
Jong, M. de	De molluskenfauna van de Algarve.....	69-73
Gras, B.	Verslag van een verzamelexcursie in Gorishoek (Zeeland).....	73-74
Cadée, G.C. & P de Wolf	Wordt <i>Ensis directus</i> in België groter dan in Nederland?	74-76
Ykema, T.	Vreemde Glycymeris van Schotland.....	76
Cadée, C.G.	Een zeeat (<i>Sepia officinalis</i>) aangespoeld langs Texels waddenkust 77-78	77-78
Peursen, A. van	Excursie in het kader van de Week van de Zee 2007 - 19 mei 2007...78-79	78-79
Faber, W.	Nieuwe weekdiersoorten (schelpen).....	80-81
Leeuwen, S. van	Piet van Pel op de radio bij Vroege Vogels.....	81
Faber, W.	Tijdschriftartikelen.....	82-87
Faber, W. m.b.v. J.A. Buijse	Nieuwe boeken.....	88-90
Ykema, T.	Het Geheugen van Nederland.....	90
Faber, W. & T.M. Walker	Weekdieren op postzegels.....	91-92
Diverse bronnen	Schelpenbeurzen en bijeenkomsten.....	92

Voorplaat / cover

Tridacna gigas (L., 1758)

26-07-2008

Agincourt Ribbon Reefs
Great Barrier Reef
Australia

Foto Frank Breuer

Malacologische agenda en excursies: zie bladzijde 63

Hoe, wat en waar?

Reactie van Otterschelpen op zoet water

Op het strand is een verse *Lutraria lutraria* (Linnaeus, 1758) verzameld. Waarschijnlijk nog levend want bij het afspoelen met zoetwater kwam er een soort huid over het onderste deel van het sifo heen. Wie kent dit verschijnsel en weet wat er gebeurt? Reacties graag sturen naar peurs040@planet.nl

***

Materiaal voor onderzoek gezocht.

Met een aantal wetenschappelijke onderzoekers wil de heer Vos uit België een onderzoek doen naar Turritellidae (inclusief Orectospirinae), Siliquariidae, Tonnidae (specifiek uit oost Australië en Madagascar) en Tonnidae. De voorkeur gaat uit naar levend verzamelde exemplaren bewaard in ethanol (alcohol 98%). Dit om DNA- en radula-onderzoek te kunnen verrichten. Echter ook exemplaren zonder dier maar met een goede protoconch en mondopening zijn welkom. Voor nadere informatie en verdere afspraken kunt u contact opnemen met de heer Vos: chris.vos@tunsandfigs.be

***

Schelpen en archeologie

Who may be able to supply me with a few European land/freshwater shells. I am trying to obtain specimens of some shells that are now extinct in Britain, but are known in the post-Ice Age sub-fossil deposits, and

which are still present in modern mainland Europe. The shells I need are:

Cochlicopa nitens, *Columella columella*, *Nesovitrete petronella*, *Helicopsis striata*, *Cernuella neglecta*, *Trochoidea geyeri*, *Margaritifera auricularia*, *Pisidium vincentianum*, *Heleobia stagnorum*

These are all to do with my archaeological studies, where I am looking at prehistoric deposits to try and determine past ecological and land use data.

Deze vraag is afkomstig van Tom Walker uit Engeland. Om te voorkomen dat verschillende leden onafhankelijk van elkaar dezelfde soorten beschikbaar stellen zal ik als coördinator optreden. Reageer daarom via wfaber@veteranen.nl, waarna ik met Tom contact zal opnemen over de beste manier om hem aan de gevraagde soorten te helpen.

Nieuwe Voelspriet

In de Voelspriet vindt u het laatste nieuws over het Atlasproject Nederlandse Mollusken. De nummers staan elke keer vol met lezenswaardigheden. Vroeger verscheen de nieuwsbrief op papier, en werd hij toegezonden aan de waarnemers van het Atlasproject. Om kosten te besparen gaat het nu via internet. U kunt de (nieuwe en oude) Voelspriet gratis downloaden vanaf: www.anemoon.org/annm.

NMV minisymposium "Landslakken" vanwege emeritaat van prof. dr. E. Gittenberger

Naar aanleiding van het emeritaat van prof.dr. E. Gittenberger organiseert de NMV een minisymposium met als thema "Landslakken". Edi Gittenberger is sinds 1965 verbonden aan de molluskencollectie van Naturalis. Daarnaast is hij sinds 1985 deeltijd hoogleraar Systematische Dierkunde aan de Universiteit van Leiden. Edi Gittenberger is al zo'n 50 jaar actief in de malacologie, en heeft op allerlei manieren actief bijgedragen aan de NMV. Het bestuur van de NMV wil dit emeritaat niet onopgemerkt voorbij laten gaan en wij willen dan ook Edi Gittenberger het genoemde minisymposium aanbieden.

Het symposium zal gehouden worden op **zaterdag 27 september** in het Auditorium van **Naturalis** (Darwinweg 2, Leiden). De sprekers zijn goede bekenden van Edi: het betreffen zijn promovendi, zijn malacologische collegae op het museum of gastmedewerkers van het museum. De rode draad vormen de landslakken, en naast de wetenschap zullen zeker ook anekdotes aan bod komen.

Overdukken van een aanzienlijk deel van de publicaties van Edi Gittenberger zullen op het minisymposium door Edi ter beschikking worden gesteld aan de leden die daarvoor belangstelling hebben. Een goede kans dus om als NMV-lid uw bibliotheek aan te vullen!!

Het programma is als volgt:

- 10:00-10:30:** *Ontvangst met koffie en thee in het museumrestaurant*
- 10:30-10:35:** Welkomstwoord door de voorzitter
- 10:35-11:00:** Dr. A.C. van Bruggen: Historische beschouwingen over de studie van landmollusken
- 11:00-11:30:** Dr. A.S.H. Breure: Modelleren van verspreidingen: voorbeelden uit de Neotropen
- 11:30-12:00:** Dr. A.J. de Winter: Tand en tandjes in de mondopening van Streptaxidae
- 12:00-13:15:** *Pauze (u kunt een lunch nuttigen in het restaurant van Naturalis; of uw eigen lunch meenemen); gelegenheid tot het selecteren van overdrukken.*
- 13:15-13:45** Prof. dr. M. Schilthuis: "De hoorn des overvloeds" – over het buitengemene nut van landslakken bij evolutionair onderzoek
- 13:45-14:15:** Drs. B. Kokshoorn: Oude raadsels en nieuwe puzzels in de systematiek van de Chondrinidae
- 14:15-14:30:** Dr. Th.C.M. Kemperman: (titel volgt – Ionische eilanden in de schijnwerpers?)
- 14:30-15:00** Dr. D.R. Uit de Weerd: De rol van DNA-sequenties bij het ontrafelen van verwantschappen tussen landslakken
- 15:00-15:15:** *Pauze met koffie en thee in het museumrestaurant*
- 15:15-15:45:** Prof. dr. R.A. Bank: 250 jaar slakkenonderzoek in Europa: waar staan we (en Edi) nu?
- 15:45-16:00:** *Afsluitende feestelijkheden*

Alle NMV-leden zijn van harte uitgenodigd voor deze dag, de toegang is gratis. Als u bij aankomst meldt dat u voor de NMV komt, hoeft u geen museumkaartje te kopen. Naturalis is uitstekend bereikbaar per openbaar vervoer en per auto, zie www.naturalis.nl voor een routebeschrijving.

NMV-Excursie 01 november 2008

Op zaterdag 01 november vindt er een excursie plaats naar Mantingerzand met het Mantingerbos in Drenthe. Deze plek is bekend als de vindplaats van de soort *Spermodea lamellata* (Jeffreys 1830). Ondanks vele pogingen door diverse malacologen is deze soort na 1952 niet meer aangetoond. Heel waarschijnlijk heeft dat met het vochtgehalte van de ondergrond te maken.

Toch blijft het interessant om dit gebied weer eens te bemonsteren. In de eerste plaats komen de soorten *Acanthinula aculeata* (Müller, 1774) en *Zonitoides excavatus* (Alder, 1830) er voor en in de tweede plaats is er veel aan het gebied verandert.

Het Mantingerzand/bos/veld is de afgelopen jaren door Natuurmonumenten sterk uitgebreid en tot natuur omgebouwd. Om die reden kan het waardevol zijn om te zoeken naar pionierslakken. Natuurmonumenten wil het gebied dan ook graag onderzocht hebben op mollusken en de NMV krijgt dan ook specifiek toestemming om het gebied te onderzoeken.

Deze excursie staat onder leiding: van David Baron.
Start excursie: 10.30 uur (exacte locatie volgt nog)

Zelf meenemen: geschikte (regen)kleding, zoekmateriaal, eten en drinken

Opgeven bij: Anthonie van Peursen

peurs040@planet.nl

NMV symposium en beurs 2008

Gijs C. Kronenberg

In addition to the previous announcement concerning the 8th shell show and symposium of the Dutch Malacological Society, some parts of the programme are given in more detail

In Spirula 362, p. 40 stond al een kleine aankondiging voor het komende schelpen-spektakel in Eindhoven. Inmiddels kunnen we iets meer vertellen over het programma. Zo weten we nu waar de sprekers het over zullen hebben. In alfabetische volgorde zijn dat:

- * Ruud Bank, die iets zal vertellen over opmerkelijke verschijnselen bij landslakken;
- * Jan Buijse, die op weekdieren in het algemeen in zal gaan;
- * André Delsaerdt, die verslag zal doen van zijn ervaringen op de Solomon Eilanden;
- * Frank Wesselingh, die iets over fossiele mollusken zal vertellen.

De precieze titels zullen later gepubliceerd worden.

Voor het "malacologisch diner", ditmaal in buffetvorm, is het menu inmiddels bekend:

Diner in buffetvorm

En passant geserveerd

Amuse van gegrilde coquille St. Jacques

*****

In buffetvorm

Licht gevelouteerde visfumée met prei en zalmartaar
+ stokbrood en kruidenboter op tafel

*****

In buffetvorm

Toscaanse vismélange met basilicum, gedroogde tomaat en olijven

Gegrilde pangasius met béarnaisesaus

Gemengde groenten

Haricots verts

Aardappelgratin

Gepofte aardappeltjes in schil met groene kruiden

Gemengde sla

*****

Per persoon opgemaakt

Quenelles: chocolademousse
bitterkoekjesbavarois
bosvruchtenbavarois

Wij kunnen het diner aanbieden voor € 30.00 per persoon, inclusief de tafelwijn.

Voorafgaand aan het diner een "happy hour" om de tongen wat losser te maken. Helaas kunnen we deze drank niet gratis aanbieden. Reserveringen graag zo spoedig mogelijk naar Rob van Dorp; als er voldoende aanmeldingen zijn kunnen we misschien iets van de prijs afdingen.

Welke handelaren er precies komen weten we nu nog niet, maar het wordt in ieder geval een intercontinentale beurs. In de komende Spirula hopen we een aantal namen vrij te kunnen geven.

In de volgende Spirula zal ook een routebeschrijving en een entreekaart worden opgenomen.

En uiteraard zijn wij op zoek naar mensen die op vrijdag 17 oktober een helpend handje toe willen steken bij het inrichten van de zalen en/of op 19 oktober met opruimen.

Voor meer informatie:

Gijs C. Kronenberg

Den Bult 98

5616 GJ Eindhoven

Email: adsl711249@tiscali.nl of

gijs.kronenberg@tiscali.nl

of Rob van Dorp

Email: r.v.dorp@wocom.nl

Nieuw op de NMV-website

Onze webmaster Erik Veldhuijs heeft de website op een aantal onderdelen bijgewerkt:

- * een toevoeging in de rubriek "vraag 100-uit"
- * een nieuwe lijst met schelpenboeken die te koop zijn
- * informatie over de zoekkaart
- * ook de indexen op Basteria en Vita Malacologica zijn weer volledig bijgewerkt
- * in de rubriek malacologie kunt u een artikel over de tafonomie van schelpen downloaden. Geschreven door

Gerhard Cadée en Frank Wesselingh. Als u dit lees zult u zien dat er aan schelpen meer te zien is dan u denkt, en dat schelpbeschadigingen juist reuze interessant zijn. Het artikel is eerder geplaatst in Spirula No. 343: 36-52..

Op de website kunt u ook altijd het laatste nieuws over de NMV-activiteiten vinden. Kijk op www.spirula.nl.

Excursies - 2008

31-08-2008	1	07-09-2008	6	04-10-2008	9
Excursie Habitatproject Oosterkwelder Schiermonnikoog Details: Spirula 362, bladzijde 34. ***		Excursie Habitatoroject de Hon op Ameland Stichting Anemoon, Info: Sylvia van Leeuwen, 030-2210613 NMV-Secretaris@spirula.nl www.anemoon.org Zie ook Spirula 362, bladzijde 34 ***		SGW excursie Jacobahaven, 10.15 u. Zie verder bij excursie 5 ***	
06-09-2008	2	23-09-2008/	7	11-10-2008	10
Strand Ameland, boot Holwerd 9.30 u Strandwerkgroepen Frieland/Delfzijl Info: Wiebe Taekema, 0518-452099, barbara-wiebe@chello.nl ***		25-10-2008 / 25-11-2008 / 21-12-2008		Excursie omgeving America Start 10.30 uur kerk America Zie verder bij excursie 3 ***	
06-09-2008	3	Slakkenexcursies Atlasproject Slakkenwerkgroep KNNV, afd. Bevelanden Excursiedoelen nog niet bekend Info: Harry Raad, 0113-381942, hjsraad@hetnet.nl ***		??-10-2008	11
Excursie Limburg, 10.30 uur Info: Stef Keulen, 045-4053602, biosk@home.nl - www.nhgl.nl ***		03/05-10-2008	8	NMV Excursie land/zoetwaterslakken Stroomgebied Overijsselse Vecht Info: Bram bij de Vaate, Vaate@planet.nl - www.spirula.nl ***	
06-09-2008	4	Excursie Habitatrichtlijn Boschplaat, Terschelling Zie verder bij excursie 6 ***		01/11/2008.....	12
Noord-Hollandse Waterleidingduinen Details: zie Spirula 362, bladzijde 34 ***				Mantingerzand in Drenthe voor details zie bladzijde 58	
06-09-2008	5				
SWG snorkelexcursie Neeltje Jans Getijdepoel achter Topshuis, 11.00 u. Info: Michel Otten, 010-5990161, mjotten@kabelfoon.nl www.knnv.nl/waterwegnoord/strand					

Voor alle bijeenkomsten en excursies vooraf melden!

Malacologische agenda Nederland - 2008

Nederlandse Malacologische Vereniging

27/9

Minisymposium t.g.v. emeritaat prof. dr. Edi Gittenberger
in Naturalis, Leiden: zie bladzijde 58

Info: Sylvia van Leeuwen, tel. 030-2210613

Schelpenbeurs/symposium, Eindhoven: zie bladzijden 61 en 92.
***

Eindhovense Schelpenwerkgroep

4/9, 2/10, 6/11 (20.00 uur)

bijeenkomsten in MEC, Gennepweg 145, Eindhoven

Info: Gijs Kronenberg, tel. 040-2594709 (kantooruren)

e-mail: adsl711249@telfort.nl
***

Malacologische contactgroep Amsterdam e.o.

29/8, 26/9, 31/10 (20.00 uur)

Contactavonden in het Zoölogisch Museum .

Mauritskade 57, Amsterdam

Info: Cor Karnekamp, tel. 020-6998128.
***

Mollusken Studiegroep Limburg

4/9, 23/10 (20.00 uur) Werkavonden:

4/9 bij Gerard Majoor, Jekerschans 12, Maastricht

23/10 bij John Hannen, Marktstraat 1, Herten

Info: Stef Keulen, tel. 045-4053602, e-mail: biosk@home.nl

<http://www.nhgl.nl>
***

Schelpenwerkgroep Delfzijl

27/8, 24/9, 29/10

Werkavond. Info: Robert Reuselaars, tel. 0593-540203

e-mail: f2reuselaa@hetnet.nl

<http://home.hetnet.nl/~f2reuselaa/swgd.html>

Friese Schelpenwerkgroep

4/10, 1/11 (11.00 uur)

determineren museumcollectie

4/10 vanaf 13.30 uur specialist Littorinidae/Trochidae

1/11 vanaf 13.30 uur lezing Voetnam

17/9 (19.30 uur)

Determineerbijeenkomst

Alle bijeenkomsten in Natuurmuseum Fryslân,

Schoenmakersperk 2, Leeuwarden

Info: Wiebe Takema, tel. 0518-452099

barbara-wiebe@chello.nl
***

SWG Waterweg Noord

9/1, 13/2, 12/3 (20.00 uur)

9/1 determineeravond

SWG-avond, De Boshoeck, Schiedam.

Info: Michel Otten, tel. 010-5990161

e-mail: mjotten@kabelfoon.nl

<http://www.knnv.nl/waterweg-noord/strand/>
***

Muzee Scheveningen

4/10 Schelpeninfodag

Neptunusstraat 92, Scheveningen, tel. 070-3500830

Info: jweisscher@muzee.nl

www.muzee.nl
***

Miramar Zeemuseum

1-2/11 (13.00-17.00 uur) schelpenmarkt

Vledderweg 25, 8381 AB Vledder

Entree € 3,50

Info: A. Nicola, post@miramar-zeemuseum.nl

www.miramar-zeemuseum.nl